

جستجوی عدالت در جرایم خشونت علیه زنان و دختران

هیئت معاونت ملل متحد در افغانستان
کمیشنری عالی ملل متحد برای حقوق بشر
دسمبر ۲۰۲۰
کابل، افغانستان

فشرده گزارش

انفاذ قانون منع خشونت علیه زن در افغانستان در سال ۲۰۰۹ به عنوان یک گام مهم در راستای تلاش ها برای تقویت محافظت قانونی از زنان و دختران پنداشته می شود. بررسی که از سوی بخش حقوق بشر هیئت معاونت ملل متحد در افغانستان (یوناما) و دفتر کمیشنری عالی ملل متحد برای حقوق بشر (OHCHR) از سپتامبر ۲۰۱۸ الی فبروری ۲۰۲۰ صورت گرفت، نشان می دهد که هرچند عملکرد سکتور عدلی و قضائی در برابر خشونت علیه زنان و دختران که در قانون منع خشونت علیه زن جرم انگاری شده اند، رو به بهبود می باشد، ولی این سکتور در موارد متعدد در قسمت محافظت زنان و دختران ناموفق بوده است.

در طول ۱۸ ماه، یوناما ۳۰۳ مورد خشونت علیه زنان و دختران را مستند سازی نمود. هدف این مستند سازی، بررسی فرایند رسیدگی عدلی و قضایی به جرایم گزارش شده بود تا درک گردد که چه نوع جبران توسط نظام عدلی و قضایی افغانستان، مخصوصاً سه نهاد دولتی یعنی ریاست های امور زنان، سارنوالی های اختصاصی مبارزه با خشونت علیه زنان و واحد های حل منازعات فامیلی در پولیس ملی که جهت تامین دسترسی زنان به عدالت توظیف گردیده اند، برای زنان و دختران [قربانی خشونت] فراهم گردید. سه نهاد متذکره در کل به نام نهادهای منع خشونت علیه زنان نامیده می شود. همچنان، یوناما آمار کلی جرایم خشونت علیه زنان و دختران را که به این نهاد ها گزارش شد، مورد نظارت قرار داد تا درک وسیعتر از انواع جرایم گزارش شده و چگونگی رسیدگی به آنها، حاصل گردد. با توجه به بعضی محدودیت ها در جمع آوری معلومات، ادعا نمی گردد که این گزارش شامل معلومات جامع در مورد پاسخ سکتور عدلی و قضائی به جرایم خشونت علیه زنان و دختران در سراسر کشور، می باشد.

از مجموع ۳۰۳ قضیه‌ی که توسط یوناما مستند سازی گردید، تنها نصف آن (۴۹ درصد) به گونه‌ی کامل از مجرای نظام عدلی و قضایی طی مراحل گردید و مورد فصوله محکمه ابتدائیه قرار گرفت.^۱ قابل تامل است که تقریباً ۱۷ درصد قضایای ثبت شده، توسط نهاد های منع خشونت علیه زنان مورد رسیدگی قرار نگرفتند زیرا متضررین قضایا، هیچ شکایتی را درج نکردند یا [پس از درج شکایت] بعداً از آن منصرف شدند. این امر به اساس قانون منع خشونت علیه زن میسر است زیرا در قانون مذکور تصریح شده است که از مجموع ۲۲ جرم، تعقیب ۱۷ جرم باید به اساس درج شکایت از سوی متضرر یا وکیل وی صورت گیرد و اگر متضرر از شکایت خود صرف نظر نماید، تعقیب عدلی این جرایم کاملاً متوقف می شود. اما، این موضوع [صلاحیت مجنی علیه برای تجویز تعقیب عدلی و متوقف ساختن آن] مسئولیت بزرگی را متوجه زنان می سازد تا نظام عدلی را قانع سازد که برای شان کار کند درحالیکه این نظام باید به نمایندگی از آنها اقدام نماید. ناکامی در تحقیق و تعقیب کامل جرایم به دلیل عدم موجودیت متضرر به ویژه در قضایای ازدواج کودکان که بعید است آنها بتوانند مستقلانه به نظام عدلی و قضایی مراجعه نمایند، هویدا است.

هرچند عملکرد سکتور عدلی و قضایی در برابر خشونت علیه زنان و دختران رو به بهبود می باشد، اما این سکتور در قسمت محافظت زنان و دختران در موارد متعدد ناموفق بوده است.

از مجموع ۳۰۳ قضیه، ۳۱ درصد آنها بنا بر دلایل مختلف مانند ناتوانی در توقیف مرتکب در طی سه ماه^۲ یا حفظ دوسیه پس از حل قضیه توسط میکانیزم های غیر رسمی مانند میانجیگری، مورد رسیدگی قرار نگرفت. علاوه بر آن، ارزیابی مشرح یک قسمت از قضایای مستند سازی شده نشان می دهد که اکثر این قضایا طبق موعد زمانی تعیین شده در قانون اجراءات جزائی (سال ۲۰۱۴) طی مراحل شده و در مجموع با تاخیر ناموجه در تحقیق، تعقیب و رسیدگی مواجه نشده است.

همچنان، یوناما ناکامی واضح را در خصوص پاسخ نظام عدلی در برابر جرایم خشونت علیه زنان و دختران شناسائی نمود. به گونه‌ی مثال، یوناما دریافت که نهاد های منع خشونت علیه زنان آنچه را که "جرایم اخلاقی" گفته می شود مانند "فرار از

^۱ قوه قضائیه افغانستان متشکل از محکمه ابتدائیه، محاکم استیناف و ستره محکمه می باشد. ماده ۱۱۶ قانون اساسی جمهوری اسلامی افغانستان.
^۲ به دلیل منابع محدود، یوناما قضایایی را که دستگیری مرتکب در این مدت [سه ماه] صورت نگرفت، پیگیری نکرد.

منزل" یا اقدام به زنا³ ثبت کردند هرچند مورد اولی در قانون جرم انگاری نشده است. برعلاوه، یوناما ۴۰ قضیه را که زنان مجبور به خودکشی یا خودسوزی شدند نیز مستند سازی نمود. در اکثر این رویدادها، زنان برای دریافت کمک از خانواده یا جوامع شان تلاش کردند ولی موفق نشدند. این واقعیت که زنان احساس کردند که برای فرار از خشونت هیچ چاره‌ی جز ارتکاب چنین اعمال مفرط را ندارند، بیانگر بی‌اعتمادی شدید آنها نسبت به نظام عدلی بوده و نشان‌دهنده‌ی آنست که زنان برای رهایی خود از خشونت، به عدم حمایت معتقد بوده یا واقعاً عدم حمایت را تجربه نموده اند.

درحالی‌که معلومات جمع آوری شده توسط یوناما نشان می‌دهد که میزان محکومیت در قضایای قتل زنان و دختران در مقایسه با [یافته‌های] بررسی قبلی افزایش یافته است،⁴ رویدادهایی که "قتل‌های ناموسی"⁵ گفته می‌شوند، کم‌کم به وقوع می‌پیوندند و میزان محکومیت در چنین قضایا بسیار پائین می‌باشد. چنین قضایا منعکس‌کننده‌ی این دیدگاه است که طبق نورم‌های فرهنگی، عنعنوی یا ظاهراً مذهبی، زنان باید تنبیه‌گردند تا "عزت خانواده" مجدداً بر گردد.

تحقیق و تعقیب قضایای تجاوز جنسی نیز نگرانی‌های جدی را در مورد رویکرد مسئولین عدلی در برابر این جرم به بار آورده است. معلوماتی که در دسترس یوناما قرار گرفته، نشان می‌دهد که روی آزمایشات طبی به طور نامناسب اتکاء صورت می‌گیرد تا مدارک برای خشونت جنسی فراهم گردد و ممکن در این میان از زنان توقع برود که این آزمایشات را بدون ابراز رضایت آگاهانه، تحمل نمایند. به همین ترتیب، مایه‌ی نگرانیست که تعدادی از موارد تجاوز جنسی گزارش شده، توسط مسئولین عدلی به عنوان قضایای روابط جنسی توأم با رضایت طرفین [زنان] مورد رسیدگی قرار گرفته که این عمل در کود جزا جرم انگاری شده و بدون شک تاثیرات مخرب روی تمایل زنان به گزارش قضایای تجاوز جنسی دارد.

نخستین موارد کووید-۱۹ در افغانستان در ماه فبروری ۲۰۲۰ شناسائی شد. از آن زمان بدینسو، بررسی دوامدار که از سوی یوناما انجام شد نشان داد که قضایای خشونت علیه زنان و دختران افزایش یافته است زیرا [زنان و دختران] در امر گزارشدهی قضایا و دسترسی به مصئونیت، با مشکلات مواجه می‌باشند. مشخصاً در وضعیت فعلی، این نهایت مهم است که دولت جمهوری اسلامی افغانستان به اولویت دادن محافظت زنان و دختران در برابر خشونت ادامه دهد، اطمینان حاصل نماید که آنها (زنان و اطفال) به عدالت دسترسی دارند، و مرتکبین را به پنجه عدالت بکشاند. پیشرفت‌ها بسیار بطی بوده ولی عملاً صورت گرفته است. لازم است که روند پیشرفت‌ها تسریع گردد.

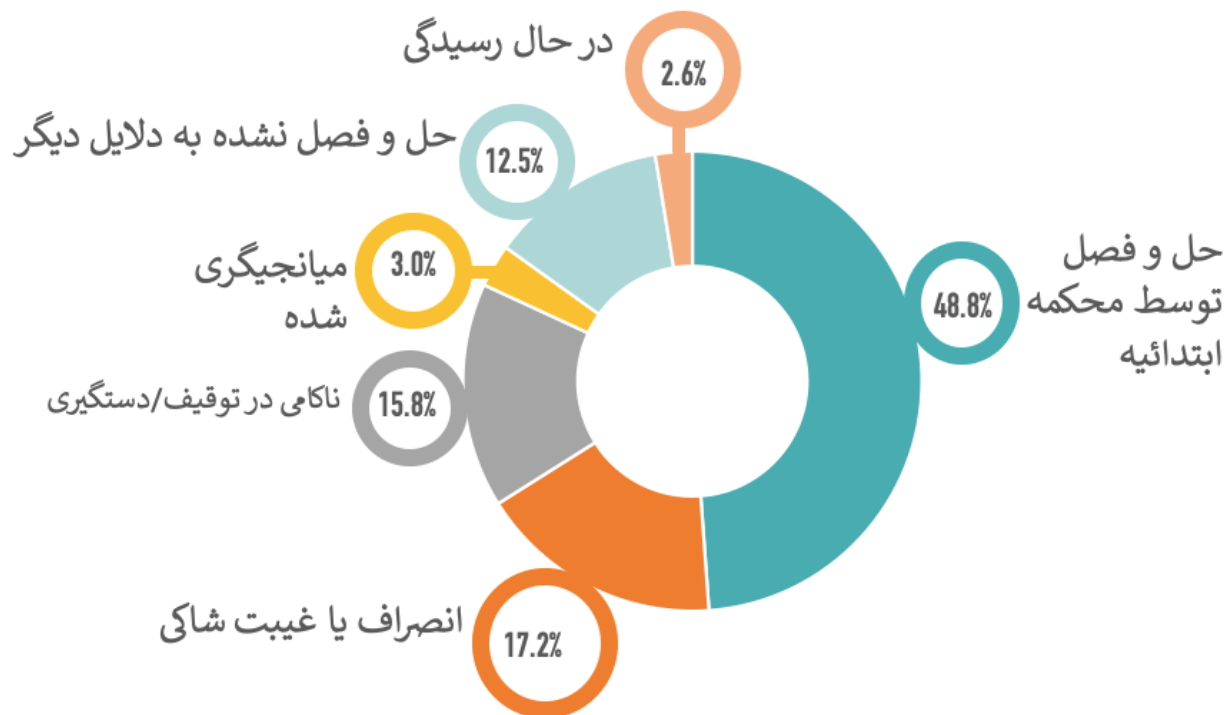
³ زنا واژه عربی بوده و برای توضیح ممنوعیت فعل زنا (مقاربت جنسی) خارج از رابطه زوجیت در شریعت اسلامی به کار برده می‌شود. عمل زنا در شریعت شامل جرایم حدود بوده یا عمل که خلاف اوامر خداوند دانسته می‌شود و مستلزم مجازات حتمی می‌باشد.

⁴ از سال ۲۰۱۰ بدینسو، یوناما رویدادهای خشونت علیه زنان و دختران را در سراسر افغانستان مستند سازی می‌نماید و تلاش‌های دولت در راستای رسیدگی به این قضایا به ویژه از طریق تطبیق قانون منع خشونت علیه زن را نظارت می‌کند. مشخصاً، به گزارش یوناما/دفتر کمیشنری عالی ملل متحد برای حقوق بشر تحت عنوان *عدالت از نگاه زنان افغان: قضایای خشونت علیه زنان که از طریق میانجیگری و فیصله محاکم مورد رسیدگی قرار گرفته اند*، سال ۲۰۱۵؛ گزارش یوناما/دفتر کمیشنری عالی ملل متحد برای حقوق بشر تحت عنوان *پی عدالتی و معافیت: میانجیگری در جرایم خشونت علیه زنان*، می ۲۰۱۸، که در وبسایت ذیل قابل دسترس هستند، مراجعه شود:

<https://unama.unmissions.org/women%27s-rights-reports>

⁵ برای استفاده این گزارش، یوناما رویدادهای قتل را هنگامی تحت نام آنچه که "قتل‌های ناموسی" خوانده می‌شود، مستند سازی نمود که معلومات نشان داد که مرتکب همسر یا یک تن از اقارب اناثیه ای خویش را به منظور دفاع از ناموس خود به قتل رسانده است، این تقسیم بندی در قانون جزای ۱۹۷۶ افغانستان وجود داشت. کود جزای ۲۰۱۸ [دفاع] از "ناموس" را به عنوان دلیل موجه برای ارتکاب قتل نمی‌شمارد.

حل و فصل جرایم گزارش شده ای خشونت علیه زنان و دختران

پیشنهادات

تعدیلات در چارچوب تقنینی

- قانون منع خشونت علیه زن تعدیل گردد تا صلاحیت مقامات برای تحقیق و تعقیب تمامی جرایم مندرج قانون مذکور گسترش یابد نه اینکه آنها منتظر درج شکایت از سوی قربانی باشد یا اینکه قربانی از شکایت خویش صرف نظر می کند یا خیر.
- تدابیر تقویت گردد تا اطمینان حاصل شود که زنان و دختران به گونه‌ی خودسرانه به اتهام "فرار از منزل" تحت توقیف قرار نمی گیرند.
- فقره (۲) ماده ۶۴۰ قانون جزاء مورد تعدیل قرار گیرد تا اطمینان حاصل گردد آنچه که "آزمایش بکارت" خوانده می شود، بدون استثناء جرم انگاری شود؛ همان قسمی که کمیته محو کلیه اشکال تبعیض علیه زنان پیشنهاد نمود، اطمینان حاصل گردد که نتایج چنین "آزمایشات" به عنوان مدرک در اجراءات جزائی مورد استفاده قرار نمی گیرد؛ آنانیکه چنین "آزمایشات" را در مغایرت با قانون جزاء انجام می دهند، مورد پیگرد عدلی قرار می گیرند.

تقویت اقدامات رسمی در برابر خشونت علیه زنان و دختران

- همانگونه که توسط کمیته محو کلیه اشکال تبعیض علیه زنان پیشنهاد شد، منابع برای واحد های حل منازعات خانوادگی در پولیس ملی افغانستان به ویژه از طریق افزایش تعداد افسران پولیس زن، افزایش یابد؛ فضای مصئون و محرم ایجاد گردد تا به قربانیان خشونت اطمینان داده شود که می توانند جرایم را با مصئونیت و صداقت گزارش دهند؛ اطمینان حاصل گردد که واحد های مذکور فضای کاری و تجهیزات دفتری جداگانه در اختیار دارند.
- تمام افسران پولیس ملی افغانستان و سارنوالان منع خشونت علیه زنان باید پیرامون پروتوکول رسیدگی به خشونت های مبنی بر جنسیت افغانستان آموزش ببینند.

- حمایت و ساحه‌ی پوشش مراکز حمایوی زنان منجمله از طریق ارائه وجوه مالی از بودجه عادی دولت، گسترش داده شود تا اطمینان حاصل گردد که قربانیان خشونت پس از تجربه خشونت، به پناهگاه های امن دسترسی داشته و از مصئونیت کامل برخوردار هستند.
- حمایت از وکیل مدافع، کارکنان حقوقی، و شبکه های مساعدت های حقوقی گسترش داده شود تا قربانیان خشونت – به ویژه در مناطق روستائی و دوردست – اطمینان حاصل نمایند که به معلومات رایگان پیرامون حقوق شان و همچنان به مساعدت ها برای دستیابی به عدالت در برابر جرایم خشونت به شمول حق وکالت، دسترسی دارند.
- هماهنگی ساختاری و گزارشدهی عمومی در مورد جرایم خشونت علیه زنان و دختران و همچنان تطبیق قانون منع خشونت علیه زن به شمول ایجاد سیستم فعال مدیریت قضایا و [انکشاف] معیار واحد برای دسته بندی و گزارشدهی چنین جرایم، تقویت گردد. طوری که توسط کمیته محو کلیه اشکال تبعیض علیه زنان پیشنهاد شد، اطمینان حاصل گردد که گزارشدهی به اساس جنسیت، سن، قوم، گروه، معلولیت و رابطه میان قربانی و مرتکب، طبقه بندی می شود.